

Preventivní program proti šikanování

ZÁKLADNÍ ŠKOLA A MATEŘSKÁ ŠKOLA OSEK

Osek 200, p. Komárov, 267 62

IČO: 75030501

Školní rok: 2020/2021

Kontaktní informace:

Telefon ZŠ: 373 721 047

Web: www.zsosek.com

E-mail: skola@zsosek.com

Obsah

1	Úvod.....	3
1.1	Šikana a její charakteristika.....	3
2	Legislativa.....	4
3	Cíl preventivního programu proti šikanování.....	5
4	Preventivní aktivity proti šikaně	5
4.1	Preventivní činnost – zaměření na zaměstnance školy.....	5
4.2	Preventivní činnost – zaměření proti vzniku šikany mezi žáky	8
4.3	Preventivní činnost – zákonní zástupci	10
5	Základní postup při řešení šikany	12
5.1	Postup při zjištění šikany v 1. a 2. stádiu a na počátku 3. stádia.....	13
5.2	Postup při zjištění šikany ve 3.-5. stádiu	15
5.3	Postup při zjištění šikany vůči učitelům	16
5.3.1	Prevence šikany zaměřené na učitele	17
5.3.2	Řešení šikany zaměřené na učitele.....	18
5.4	Ohlašovací povinnost školy.....	19

1 Úvod

Preventivní program proti šikanování je součástí Minimálního preventivního programu školy a slouží k vytvoření bezpečného prostředí ve škole. Je zaměřen především na prevenci šikany a stanovuje postup školy při řešení šikanování. Preventivní program proti šikanování je určen všem zúčastněným, tedy žákům, zaměstnancům školy a zákonným zástupcům žáků. Na začátku každého školního roku jsou se zněním tohoto programu seznámeni žáci školy i jejich rodiče.

1.1 Šikana a její charakteristika¹

1. **Šikanování je** jakékoliv chování, jehož záměrem je **ublížit, ohrozit nebo zastrašovat** žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky, například bití, vydírání, loupeže, poškozování věcí apod., ale i útoky v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování.
2. **Kyberšikana** je jednou z forem **psychické šikany**. Je to zneužití ICT (informačních a komunikačních technologií), zejména pak mobilních telefonů a internetu, k takovým činnostem, jejichž cílem je někoho záměrně ohrozit nebo mu ublížit. Podobně jako u klasické šikany jde o úmyslné chování, kdy je oběť napadána útočníkem nebo útočníky. Oproti šikaně tváří v tvář má kyberšikana mnohem větší dosah, čímž ještě více zhoršuje prožívání oběti. Kyberšikana bývá u dětí školního věku často doplňkem klasické přímé a nepřímé šikany. Je tedy důležité při řešení prověřit případné souvislosti s klasickou šikanou.
3. **Za šikanování se nepovažuje škádlení a agrese, která nemá znaky šikanování.** Jakmile se žák nemůže nebo nedokáže škádlení bránit, cítí se bezradný a bezmocný, ovšem škádlení nebo agrese pokračuje, přerůstá toto chování v šikanu

¹ Kolář M.: *Nová cesta k léčbě šikany*. Portál, Praha 2011.

4. **Kyberšikanou není oprávněná kritika na internetu bez zlého úmyslu, bez nadávek a ponižování.**
5. Mezi typické znaky šikanování patří:
 - **záměrnost**
 - **cílenost**
 - **opakování (není ovšem podmínkou)**
 - **nepoměr sil**
 - **bezmocnost oběti**
 - **nepříjemnost útoku**
 - **samoúčelnost agrese**

2 Legislativa

- Zákon 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů
- Metodické doporučení MŠMT ČR č.j.: 21291/2010-18 k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže
- Metodický pokyn MŠMT ČR č.j.: 21149/2016 k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních
- Metodický pokyn MŠMT ČR č.j.: 37014/2005-25 k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí – žáků ve školských zařízeních zřizovaných MŠMT
- Minimální preventivní program ZŠ a MŠ Osek
- Školní řád ZŠ a MŠ Osek
- Krizový plán ZŠ a MŠ Osek

3 Cíl preventivního programu proti šikanování

Naše škola se ve svém školním vzdělávacím programu Společně poznáváme svět zavazuje: „...vytvářet pro děti podnětné prostředí plné důvěry, vzájemného respektu a úcty“. Cílem tohoto programu je tedy rozvíjet a udržovat ve škole bezpečné, respektující a spolupracující prostředí, v němž se naši žáci nebojí uplatňovat své právo na vzdělání, na názor, na rozvoj svých vědomostí a dovedností. Z toho důvodu klademe důraz na dobré školní a třídní klima, na rozvoj komunikace a mezilidských vztahů a na otevřenost a důvěru mezi všemi účastníky výchovně vzdělávacího procesu.

Ačkoliv se šikana na naší škole ještě nikdy neobjevila, neznamená to, že by se to nemohlo stát někdy v budoucnosti. Proto je naším úkolem minimalizovat možnost jejího výskytu a školní program proti šikanování je nejúčinnějším způsobem, jak žáky před šikanou ochránit.

4 Preventivní aktivity proti šikaně

4.1 Preventivní činnost – zaměření na zaměstnance školy

Aby škola mohla účinně bojovat proti vzniku šikany a v případě výskytu ji úspěšně zastavit, je třeba plnit následující požadavky na zaměstnance školy.

- Ředitel školy je orientován v metodice, organizaci a právní problematice šikanování. Jedině tak může vytvářet příznivé podmínky pro vyškoleného odborníka na řešení šikany a podporovat rozvoj preventivního programu proti šikaně.
- Škola má vyškoleného jednoho odborníka pro koordinaci a následně i pro řešení šikany – školního metodika prevence. Pracovník pověřený řešením umí kvalifikovaně odhadnout stadium a formu šikany a rozhodnout, zda řešení zvládne škola sama nebo zda si na pomoc povolá odborníka. Školní poradenské pracoviště pak spolupracuje s PPP, SVP a dalšími organizacemi a institucemi při řešení pokročilých a neobvyklých šikan, které sama nezvládne.
- Škola aktivně spolupracuje s rodiči na ochraně dětí a žáků před šikanou.

- Škola má ve školním řádu zařazen kategorický zákaz chování majícího charakter šikanování a opatření, která se k tomuto závažného porušení školního řádu váží.
- Škola má ve školním řádu zapracovaná pravidla používání informačních a komunikačních technologií, internetu a mobilních telefonů během vyučování, o přestávkách a v prostorách školy. Zároveň má také stanovena kázeňská opatření při nedodržování těchto pravidel.
- Ředitel školy zajišťuje v souladu s pracovním řádem dohled pedagogických pracovníků nad žáky ve škole před vyučováním a o přestávkách, na vytipovaných rizikových místech a v prostorách školy.
- Ve třídě jsou nastavena třídní pravidla, na jejichž tvorbě a dodržování se spolu s učiteli podílejí sami žáci.
- Škola usiluje o včasné odhalení šikany a má tedy nastavený funkční systém vzájemné komunikace mezi pedagogy tak, aby byl pedagog vždy včas informován o tom, jaká atmosféra vládne v jeho třídě.
- Škola zajistí informovanost všech svých zaměstnanců o tom, co je a co není šikanování, jak se zachovat ve chvíli, kdy je žák nebo pedagog ohrožován agresory, a kam se může obrátit o pomoc.
- Žáci, pedagogové i rodiče jsou srozumitelnou formou informováni o tom, na koho se mají obrátit a jak a komu je možné si stěžovat, pokud nejsou spokojeni s postupem pedagoga nebo školy.

Plán preventivních aktivit – zaměstnanci školy		
období	realizace	zodpovídá
SRPEN, ZÁŘÍ	Seznámení zaměstnanců školy s evaluací MPP za minulý rok a s novým MPP; upozornění na možná rizika; seznámení se správným postupem při řešení šikany	metodik prevence, ředitel školy
v průběhu školního roku; dle potřeby	Pravidelné informování zaměstnanců školy o situaci ve škole; náměty do třídnických hodin; nabídky školení v rámci prevence	metodik prevence, ředitel školy

Aby byla prevence šikanování efektivní, má škola povinnost vytvářet a udržovat bezpečné prostředí proto musí:

- podporovat solidaritu a toleranci
- podporovat vědomí sounáležitosti
- posilovat a vytvářet podmínky pro zapojení všech žáků do aktivit třídy a školy
- podporovat a rozvíjet spolupráci mezi žáky a rozvíjet jejich vzájemný respekt
- rozvíjet jednání v souladu s právními normami a s důrazem na právní odpovědnost jedince

Všichni pedagogové, zvláště třídní učitelé, jsou odpovědní za vytváření zdravého klimatu třídy, a proto jsou povinni:

- podporovat rozvíjení pozitivních vztahů mezi dětmi
- jednat s dětmi jako s partnery
- udržovat ovzduší důvěry mezi dětmi a pedagogy
- v kritických situacích dát jasně najevo, že špatné chování nelze tolerovat
- nebýt lhostejní k projevům agresivity
- informovat děti i rodiče na koho se mohou obrátit v případě problémů – na třídního učitele, výchovného poradce, vedení školy, linku důvěry apod.
- rozvíjet své kompetence a každé 2-3 roky absolvovat příslušná školení

Ve školním řádu jsou jasně stanovena pravidla chování včetně sankcí za jejich porušení.

4.2 Preventivní činnost – zaměření proti vzniku šikany mezi žáky

Žáci jsou s problematikou týkající se šikany a jejího předcházení seznamováni v průběhu školního roku na třídních schůzkách i na společných setkáních v komunitním kruhu.

Preventivní témata a poučení o bezpečnosti před začátkem prázdnin a dnů volna se probírají v jednotlivých předmětech a na třídnických hodinách.

Plán preventivních aktivit – žáci 1. a 2. ročníku		
období	realizace	zodpovídá
ZÁŘÍ	Seznámení žáků se školním řádem a s preventivním programem školy – vysvětlení rozdílu mezi pojmem šikana a škádlení	třídní učitel, metodik prevence, ředitel školy
ZÁŘÍ + v průběhu školního roku	Úvodní třídnické hodiny – pravidla třídy, aktivity napomáhající utváření dobrého kolektivu třídy	třídní učitel
v průběhu školního roku	Sledování situace a vztahů ve třídě – v případě potřeby třídní učitel ve spolupráci s metodikem prevence provede sociometrické šetření. Všechny změny v klimatu třídy zaznamenává třídní učitel do měsíčního výkazu a předává metodikovi prevence ke zpracování.	metodik prevence, třídní učitel
v průběhu školního roku	rozvíjení sociálních vztahů ve třídě (hry, aktivity...)	třídní učitel, metodik prevence
2. pololetí	Lidská práva, násilí, šikana – v hodinách prvouky	učitel prvouky, metodik prevence
ČERVEN	Upevňování školního kolektivu	3.denní etapová hra – rekreační zařízení Smetanova Lhota

Plán preventivních aktivit – žáci 3., 4. a 5. ročníku

období	realizace	zodpovídá
ZÁŘÍ	Seznámení žáků se školním řádem a s preventivním programem školy – vysvětlení rozdílu mezi pojmem šikana a škádlení	třídní učitel, metodik prevence, ředitel školy
ZÁŘÍ + v průběhu školního roku	Úvodní třídnické hodiny – pravidla třídy, aktivity napomáhající utváření dobrého kolektivu třídy	třídní učitel
v průběhu školního roku	Sledování situace a vztahů ve třídě – v případě potřeby třídní učitel ve spolupráci s metodikem prevence provede sociometrické šetření. Všechny změny v klimatu třídy zaznamenává třídní učitel do měsíčního výkazu a předává metodikovi prevence ke zpracování.	metodik prevence, třídní učitel
v průběhu školního roku	rozvíjení sociálních vztahů ve třídě (hry, aktivity...)	třídní učitel, metodik prevence
1. pololetí	Témata šikany a kyberšikany v hodinách prvouky, přírodovědy, vlastivědy nebo informatiky	učitel daného předmětu, metodik prevence (případně pověřený externí pracovník)
ČERVEN	Upevňování školního kolektivu	3.denní etapová hra – rekreační zařízení Smetanova Lhota

4.3 Preventivní činnost – zákonní zástupci

Ne ve všech dětských kolektivech se vyskytuje šikana, ovšem zároveň nelze nikde zaručit, že se něco takového nemůže nikdy stát. Zkušenosti jsou takové, že pokud se dítě setká se šikanou, stane se její obětí, dojde u něho ke změnám v chování. A právě rodič může být první, kdo si takových změn všimne. Zákonní zástupci žáků školy jsou tedy vždy na začátku školního roku při seznamování s MPP školy a s Preventivním programem proti šikaně upozorňováni na tuto skutečnost a jsou nabádáni, aby si všímali následujících projevů chování:

- Za dítětem nechodí domů žádní kamarádi ani spolužáci.
- Dítě nechodí na návštěvu k jiným dětem.
- Nemá žádného kamaráda, se kterým by chodilo ven, trávilo volný čas, bylo v kontaktu apod.
- Ráno před odchodem do školy se u něho najednou projevuje nechuť jít do školy, zvláště, když dříve do školy chodilo rádo.
- Odkládá odchod do školy, projevuje se u něho neklid, hledá záminky, jak se vyhnout školní docházce.
- Žádá o dovoz a odvoz autem, střídá různé trasy cesty do školy, vyhýbá se té nejkratší.
- Ze školy se vrací často hladové (agresoři mu berou svačinu, popřípadě peníze).
- Ze školy se vrací nápadně neupravené, špinavé, odřené. Důvody takového stavu obvykle nedokáže uspokojivě vysvětlit.
- Nezvykle často ztrácí své osobní věci, nebo je přináší domů poškozené.
- Často žádá o peníze a udává nevěrohodné důvody.
- Krade doma peníze nebo odnáší různé věci.
- Bývá smutné či apatické. Odmítá se svěřit s tím, co je trápí.
- Nemá chuť k jídlu, ačkoliv dříve jedlo dobře.
- Špatně usíná, spí neklidně. Křičí ze spaní.
- Ztrácí zájem o učení, je nesoustředěné, i když dříve zvládalo učení bez problémů.
- Objevují se nápadné výkyvy nálad, zmínky o možné sebevraždě.
- Dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo k jiným dětem, popřípadě projevuje zlobu vůči rodičům nebo jiné blízké osobě.

- Stěžuje si na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, popřípadě ráno zvrací, má průjem, snaží se zůstat doma.
- Zdravotní potíže může přehánět, případně i simulovat.
- Je nezvykle často regulérně nemocné.

Zároveň škola žádá rodiče, aby v případě zjištění takových příznaků nebo změn v chování vždy své dítě vyslechli, podpořili je a vyjádřili svou důvěru. Je zároveň důležité kontaktovat třídního učitele, metodika prevence nebo ředitele školy a domluvit se na dalším společném postupu.

Plán preventivních aktivit – zákonní zástupci		
období	realizace	zodpovídá
ZÁŘÍ, ŘÍJEN	Seznámení zákonných zástupců s evaluací MPP za minulý rok a s novým MPP	metodik prevence, ředitel školy
v průběhu školního roku	Pravidelně aktualizované informace pro rodiče na preventivní nástěnce, na webových stránkách školy, mailem...	metodik prevence, ředitel školy
v průběhu školního roku	Třídní schůzky – informace o klimatu ve třídě, o postupu školy apod.	metodik prevence, třídní učitelé

5 Základní postup při řešení šikany²

Školní šikanování je ve své podstatě nemoc skupinové demokracie a má svůj zákonitý vnitřní vývoj. První stádium se v podstatě odehrává v jakékoliv skupině. Všude je někdo neoblíbený nebo nevlivný, na jehož úkor je prima dělat si „legrácky“. Pak to ale jde dál a skupina si najde jakéhosi otloukánka. Třetí stádium už je klíčové, kdy se oddělí jádro útočníků a systematicky začne šikanovat nejvhodnější oběti. Do této chvíle lze věci jasně řešit. Následně dojde k bodu zlomu, kdy se šikanování stane nepsaným zákonem i pro opravdu slušné děti a celá skupina se stává krutou. V pátém stádiu – totalitě – se stane šikanování skupinovým programem.

Přehled charakteristik jednotlivých stádií šikany:

1. ZROD OSTRAKISMU – mírné, převážně psychické formy násilí; okrajový člen skupiny se necítí dobře, ostatní ho odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho...
2. FYZICKÁ AGRESE A PŘITVRZOVÁNÍ MANIPULACE – v zátěžových situacích slouží odstrkování jedinci ve skupině jako hromosvod; spolužáci si na nich odreagovávají své nepříjemné pocity
3. VYTVOŘENÍ JÁDRA – vytvoření skupiny agresorů, kteří spolu začnou spolupracovat; systematicky šikanují nejvhodnější oběti
4. VĚTŠINA PŘIJÍMÁ NORMY – normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem; i mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě a aktivně se účastní na týrání spolužáka
5. TOTALITA – násilí jako normu přijímají všichni členové třídy

Právě s ohledem na odlišnosti jednotlivých stádií má škola k dispozici dva různé scénáře postupu při zjištění šikany.

² viz také Krizový plán školy

5.1 Postup při zjištění šikany v 1. a 2. stádiu a na počátku 3. stádia

JAKMILE KDOKOLIV ZE ZAMĚSTNANCŮ ŠKOLY ZJISTÍ INFORMACE O POČÁTEČNÍ ŠIKANĚ NEBO O JINÉM AGRESIVNÍM CHOVÁNÍ, JE POVINNEN POSTUPOVAT NÁSLEDOVNĚ:

1. **Neprodleně oznámit skutečnost metodikovi prevence.**
2. **Následuje schůzka metodika prevence, třídního učitele, ředitele školy a svědků z řad zaměstnanců**, na níž jsou domluveny další kroky.
3. **Metodik prevence, třídní učitel a ředitel školy, který má také funkci výchovného poradce, provedou individuální rozhovory nejdříve s informátory, pak s obětí.**
 - Zajistit ochranu oběti šikany.
 - Nesmí dojít k přímé konfrontaci pachatele a oběti.
 - O probíhajících rozhovorech nesmí vědět ostatní žáci – ochrana oběti před pomstou agresora.
 - Vše je třeba zaznamenat.
 - Zjistit: kdo je oběť, kdo je agresor (a kolik jich je), kdo je iniciátor, co, kdy a kde agresori obětím dělali, k jak vážným projevům šikany došlo, jak dlouho šikana trvá
4. **Kontaktovat rodiče případné oběti.** Konzultovat s nimi možný výskyt nepřímých projevů šikany.
5. **Provést rozhovory s důvěryhodnými svědky.**
6. **Provést rozhovory s agresorem/agresory.** Pokud je agresorů více, je možné je společně konfrontovat.
7. **Realizace vhodné metody.** a) metoda usmíření, b) metoda vnějšího nátlaku
8. **Telefonické oznámení o situaci rodičům agresorů – ředitel školy.** Následuje výchovná komise (pracovníci ŠMP a rodiče agresora).
9. **Individuálně pozvat rodiče oběti šikany.** Seznámit je se situací a s řešením, ke kterému škola došla.
10. **Potrestání agresora podle sankčního řádu školy/ krizového plánu.**

11. Práce se třídou, ve které k šikaně došlo - třídní učitel, metodik prevence, v případě potřeby také psycholog nebo externí pracovník specializovaný na selektivní nebo indikovanou prevenci.

12. Třídu i nadále sledovat.

5.2 Postup při zjištění šikany ve 3.-5. stádiu

Pomoc u pokročilé šikany s neobvyklou formou – tzv. výbuchu skupinového násilí nebo také školního „lynčování“ má charakter krizového scénáře. V tomto případě nelze čekat na odborníka – specialistu, protože oběti jsou ohroženy na zdraví nebo dokonce na životě a později je většinou nemožné případ vyšetřit. Jedná se o případ šikany, kdy dochází k trestnému činu (provinění) nebo se jedná o podezření na takovýto trestný čin (provinění). Škola není schopna tuto situaci vyřešit sama. Je nutná spolupráce specializovaných institucí a policie.

POKUD JE ZAMĚSTNANEC ŠKOLY SVĚDKEM ŠIKANY VE STÁDIU 3-5 NEBO JINÉHO AGRESIVNÍHO CHOVÁNÍ, JE POVINEN POSTUPOVAT V NÁSLEDUJÍCÍCH KROCÍCH:

1. **Zvládnutí vlastního šoku** – bleskový odhad závažnosti a formy šikany
2. **Bezprostřední záchrana oběti** (první pomoc, přivolání záchranné služby...), **zastavení skupinového násilí** (oddělení agresorů)
3. **Kontaktovat metodika prevence a informovat vedení školy:** Vedení školy neprodleně informuje o události rodiče oběti a domluví se s metodikem prevence na dalším postupu.
4. **Zabránit domluvě na křivé výpovědi** (dozor pedagogů nebo jiných dospělých osob; oddělení agresorů, zajistit dozor u všech skupin a nevyslýchat!)
5. **Pokračující pomoc oběti** (přivolání lékaře apod.)
6. **Oznámení policii** - současně je třeba navázat kontakt se specialistou na šikanování a informovat rodiče
7. **Vlastní vyšetřování:**
 - rozhovor s obětí a informátory
 - nalezení nejslabších článků nespolupracujících svědků
 - individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky
 - rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi agresory
 - Nikdy nekonfrontovat agresory s oběťmi!
8. **Spolupráce s dalšími institucemi**
9. **Potrestání agresora a další práce s agresorem**
10. **Práce se třídou nebo skupinou, ve které k šikaně došlo**

5.3 Postup při zjištění šikany vůči učitelům

- Šikana zaměřená na učitele ze strany žáků musí být chápána jako celostní a multidimenzionální problém, který se týká všech členů školy. Nikdy nejde o individuální záležitost konkrétního učitele, kterou by si měl vyřešit on sám.
- Odpovědnost za prevenci a řešení šikany nese vedení školy, potažmo také zřizovatel.
- Šikana zaměřená na učitele je specifická tím, že dojde k narušení jasně definovaných rolí (učitel x žák) a žák se dostane do pozice větší moci než pedagog, bez ohledu na formálně vyšší moc a autoritu učitele.
- Šikana zaměřená na učitele se nejčastěji odehrává ve škole – ve třídách a na chodbách, nicméně může se odehrávat také mimo školu ve veřejných prostorech, v místě bydliště pedagoga nebo v kyberprostoru.
- Je zapotřebí mít na paměti, že šikanou může trpět i vysoce zkušený a kompetentní pedagog, který dobře zná svůj předmět, ovládá třídní management a má dobré pedagogické schopnosti. Ani takový pedagog nemusí disponovat kapacitou zamezit některým šikanujícím projevům vůči sobě.
- Pedagog může vnímat situaci, kdy je šikanován žáky, jako stigma a pociťuje stud a selhání, což mu zároveň často brání vyhledat pomoc u kolegů, vedení školy nebo ve svém okolí.
- Je zapotřebí, aby škola vytvořila bezpečné prostředí a atmosféru důvěry, ve kterém bude tento druh rizika – šikana učitele – uznán a budou nastaveny mechanismy a postupy (krizový plán) k ochraně pedagogů a k účinné prevenci a řešení takového chování, se kterými budou všichni žáci, pedagogové a zákonní zástupci seznámeni.

5.3.1 Prevence šikany zaměřené na učitele

- **celoškolní přístup** – platí doporučení pro vytváření a udržování bezpečné školy; dobré sociální klima, uvědomění si rizika výskytu šikany učitele ve škole, otevřené odmítání takového chování
- **vedení školy** – vyjadřuje pedagogům podporu, oceňuje jejich práci, podporuje spolupráci v pedagogickém sboru
- **jasně stanovený postup školy** – při podezření na výskyt šikany vůči své osobě nebo vůči kolegovi je pedagog povinen oznámit tuto situaci vedení školy, které rozhodne o dalším postupu
- **pedagog nastavuje a uplatňuje jasná pravidla ve třídě** – na konflikt nebo nerespektování reaguje včas, pracuje s pravidly v chování a používá stanovené důsledky jejich nerespektování, vyhýbá se řešení konfliktu a konfrontací ze strany žáka před celou třídou, vyhýbá se konfrontačnímu tónu
- **pedagog posiluje zapojení žáků do výuky** – dává jim na výběr, činí výuku pro žáky zajímavou, propojuje výuku s běžným životem a potřebami žáků; jeho výklad a očekávání jsou pro žáky srozumitelné, odpovídají obtížnosti, kterou mohou zvládnout
- **pedagog očekává úspěch od všech žáků** – staví na silných stránkách žáka, neponižuje a nezesměšňuje žáka před třídou, při hodnocení žáka zachová jeho důstojnost
- **Pedagog si všímá změn v náladě, emocích a v chování žáků** a včas na ně reaguje.
- **Problémy neřeší sám**, ale ve spolupráci se školním poradenským pracovištěm, případně s vedením školy

5.3.2 Řešení šikany zaměřené na učitele

PEDAGOG, KTERÝ ČELÍ ŠIKANĚ ZE STRANY ŽÁKA, JE V DANÉ SITUACI V POZICI OBĚTI, KTERÁ BY NEMĚLA ZŮSTAT V SITUACI SAMA, ALE MĚLA BY VYHLEDAT POMOC OSTATNÍCH. JE ZAPOTŘEBÍ, ABY ŠKOLA NEOČEKÁVALA A NEVYŽADOVALA, ABY TAKOVOU SITUACI ŘEŠIL PEDAGOG SÁM.

- V případě potíží se pedagog obrátí na školní poradenské pracoviště nebo vedení školy.
- Škola podporuje své pedagogy, zajistí jejich bezpečí a řeší vzniklou situaci.
- **Je zapotřebí zajistit bezpečí pro ohroženého pedagoga.** V případě bezprostředního ohrožení pedagoga žákem si pedagog zajistí bezpečí sám (odejde ze třídy, přivolá pomoc apod.) a požádá o spolupráci jiného kolegu nebo vedení školy o zajištění dohledu ve třídě, případně izolaci agresora a zajištění bezpečí pro ostatní žáky ve třídě.
- Je zapotřebí, aby pedagog sám, jeho kolegové i vedení školy porozuměli tomu, že **pedagog byl vystaven traumatickému zážitku.** Tento zážitek může být bolestným i pro svědky (kolegy nebo žáky ve třídě). Je proto zapotřebí dovolit si čas na zpracování šoku, neobviňovat se, vyhledat si pro sebe sociální podporu od kolegů, přátel, rodiny, monitorovat u sebe příznaky stresu, které se mohou objevit i později (např. problémy se spánkem, pozorností, úzkostí, zvýšená citlivost, nechut' k jídlu nebo naopak) a případně vyhledat pro sebe odbornou pomoc.
- **Šikana pedagoga bývá často spojena se šikanou mezi žáky.** Škola proto zajistí posouzení sociálních vztahů ve třídě a na základě výsledků nastaví odpovídající řešení.
- **Pro třídu, ve které se šikana odehrávala, zajistí škola intervenční program k řešení šikany za účelem znovunastolení bezpečí ve třídě.**
- V případě, že je pedagog nespokojený s řešením situace ze strany vedení školy, může se obrátit na příslušný inspektorát práce.

5.4 Ohlašovací povinnost školy

Škola má jednoznačnou odpovědnost za děti a žáky. V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, jsou školy a školská zařízení povinny zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování (sociálně patologických jevů). Z tohoto důvodu **pedagogický pracovník šikanování mezi žáky předchází, jeho projevy neprodleně řeší a každé jeho oběti poskytne okamžitou pomoc.**

Škola má ohlašovací povinnost při výskytu šikany v následujících případech:

- dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky přestupku nebo trestného činu, obrací se škola na Policii ČR. Trestní oznámení je možné podat také na státní zastupitelství
- dojde-li k šikaně v průběhu vyučování, s ním souvisejících činností anebo při poskytování školských služeb, má škola povinnost tuto skutečnost oznámit zákonnému zástupci jak žáka, který byl útočníkem, tak žáka, který byl obětí. Tato povinnost vyplývá ze školského zákona (§ 21 odst. 2 školského zákona, dle něhož mají zákonní zástupci dětí a nezletilých žáků právo mj. na informace o průběhu a výsledcích vzdělávání dítěte či žáka a právo vyjadřovat se ke všem rozhodnutím týkajícím se podstatných záležitostí jejich vzdělávání). Skutečnost, že dítě někoho šikanovalo nebo bylo šikanováno, lze chápat jako významnou skutečnost, která v průběhu vzdělávání nastala
- škola ohlašuje orgánu sociálně právní ochrany dětí takové skutečnosti, které nasvědčují tomu, že dítě je v ohrožení buď proto, že ho ohrožuje někdo jiný nebo proto, že se ohrožuje svým chováním samo (viz § 6, 7 a 10 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů); v případě šikany se jedná o všechny případy, které školy oznámila policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci a dále případy, které výše uvedeným nebyly oznámeny i přesto, že se stalo něco závažného, protože nebyl zákonný důvod.

Z hlediska zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „TZ“), **může šikanování žáků naplňovat skutkovou podstatu trestných činů či provinění** (dále jen „trestných činů“). Proviněním se rozumí trestný čin spáchaný mladistvým - § 6 zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže):

- * vydírání § 175 TZ,
- * omezování osobní svobody § 171 TZ,
- * zbavení osobní svobody § 170 TZ,
- * útisku § 177 TZ,
- * těžkého ublížení na zdraví podle § 145, ublížení na zdraví § 146 TZ, § 146a TZ,
- * vraždy § 140 TZ,
- * loupeže § 173 TZ,
- * krádeže § 205 TZ,
- * násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci § 352 TZ,
- * poškození cizí věci § 228 TZ,
- * znásilnění § 185 TZ,
- * kuplířství § 189 TZ,
- * pohlavního zneužití § 187 TZ, apod.
- * nebezpečné vyhrožování § 353 TZ,
- * nebezpečné pronásledování § 354 TZ,
- * mučení a jiného nelidského a krutého zacházení § 149 TZ.

Kyberšikana obdobně jako školní šikana sice není sama o sobě trestným činem ani přestupkem, ale její projevy mohou naplňovat skutkovou podstatu např. těchto trestných činů:

- * nebezpečné pronásledování (stalking, § 354 TZ) – např. dlouhodobě opakované pokusy kontaktovat všemi dostupnými prostředky oběť, která proto pociťuje důvodné obavy o život nebo zdraví své či svých blízkých;
- * účast na sebevraždě (§ 144 TZ) – např. zaslání SMS oběti s úmyslem vyvolat u ní rozhodnutí k sebevraždě;
- * porušení tajemství dopravovaných zpráv (§ 182 TZ) – např. „odposlech“ odesílaného e-mailu;
- * porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí (§ 183 TZ), např. zveřejnění fotografií z telefonu oběti;
- * pomluva (§ 184 TZ) – např. vytvoření webových stránek zesměšňujících oběť.

Pedagogický pracovník, kterému bude znám případ šikanování a nepřijme v tomto ohledu žádné opatření, se vystavuje riziku trestního postihu pro neoznámení, případně nepřekažení trestného činu (§ 367 TZ). V úvahu přicházejí i další trestné činy jako např. nadřování (§ 366 TZ) či schvalování trestného činu (§ 365 TZ), v krajním případě i podněcování (§ 364 TZ).